

МҮНДЭРИЧАТ

М. Мехдизадэ—Мөнч нэслин саглалмыгы наминэ	3
Р. Бахшәлиев—Хош арзулар, бөжүк мүвәффәгҗитләр	10
Бәдән тәрбијәсинин тәдрис мәсәләләр	
Б. Гулијев—Јени програмлар үзә бә'зи методик гәјдләр	12
—XX—X синифләр үчүн бәдән тәрбијәси програмы	17
Психологик мәсәләләр	
М. Һәмзәјев, Ф. Шихәлијевә—Идман вәрдишләринә јиләнмәјин хүсусијјәтләрнә һаггында	32
Мәсләһәт	
IV—X синифләр үчүн тәкмилләшдирилмиш програм үзә ишин тәшкили	36
Бизим иш јолдашларымыз	
Ф. Исмајлов—Зәһмәтин бәһрәси	44
Мараглы мә'луматлар	48

СОДЕРЖАНИЕ

М. Мехти-заде — Для здоровья молодого поколения	3
Р. Бахшалиев — Добрые пожелания, большие успехи	10
Вопросы преподавания физической культуры	
Б. Гулиев — Некоторые методические замечки по новым программам	12
Программа для IX—X классов	17
Вопросы психологии	
М. Гамзаев, Ф. Шихалиева — Об особенностях усвоения спортивных навыков	32
Консультация	
Организация работы по усовершенствованной программе для IX—X класса	36
Наши товарищи по работе	
Ф. Исмаилов — Плоды труда	44
Интересные факты	48

Уз габыгынын 1-чи сәһифәсиндә:

Бакынын Нәриманов районундакы 37 нөмрәли мәктәбдә бәдән тәрбијә дәрсләри јүксәк сәвијјәдә кечир.

Шәкилдә: VII «б» синиф шакирди Валәһ Ширинов бәдән тәрбијә мүәллими Ислам Мирзәјевни раһбәрлији илә идман кечиси үзәриндән тулланма һәрәкәтини өјрәнир.

Уз габыгынын 4-чү сәһифәсиндә:

Бардә район Ушаг идман мәктәбинин гызлардан ибарәт волейбол командаларынын үзләрнә.

Кәнч нәслин саглалмыгы наминә

М. М. МЕҢДИЗАДӘ
Азәрбајчан ССР маариф назирнә

ПАРТИЈА вә һөкүмәтимиз кәнчләрнә физики тәрбијәсинә, онларын саглалм вә күмраһ бөјүмәсинә һәмши бөјүк диггәт јетириләр. Сов.ИКП МК вә ССРИ Назирләр Советинин «Өлкәдә бәдән тәрбијәси вә идманын даһа да инкишаф етдирилмәси тәдбирләрнә һаггында» август (1966-чы ил) гәрарындан сонра бу сәһәдә чоһ бөјүк тәдбирләр һәјәтә кечирилмишдир.

Кәнчләрнә, хүсусилә мәктәблиләрнә физики тәрбијәсинин инкишаф етдирилмәси сәһәсиндә Азәрбајчан КП МК вә Азәрбајчан ССР Назирләр Советинин сон илләр һәјәтә кечирдикләри бир сыра тәдбирләр хүсусилә әһәмийәтли олмушдур.

Азәрбајчан партија тәшкилатларын фәалларынн 1974-чү илин ијүн әјүндә кечирилмиш мүшавирәсиндә республиканын үмүмтәһсил мәктәбләриндә бәдән тәрбијәсинин тәдрис вә мәктәбли идманынын инкишафы вәзијјәти кениш тәһлил едилмиш, нөгсанларымыз һаглы оларак чидди тәһгид едилмишдир. Азәрбајчан КП МК-нын биринчи кәтиби Н. Әлијев јолдаш фәаллар мүшавирәсиндә кениш мәрүзә илә чыхыш етмиш вә мәктәблиләрнә физики тәрбијәсинин тәшкилиндә јол вәрмиш олдуғумуз нөгсанларын гәтјәјәтлә нисләмишдир. О, демшидир: «Тәәччүбүлә дејилдир ки, республиканын бир чоһ районларында бәдән тәрбијәсинин тәдриси ашағы сәвијјәдәдир, бәдән тәрбијәси вә шахси кикијенә үзә шакирдләрнә ән адил билдикләри дә јохдур. Ибтидан синифләрә кәлдикдә исе ән јакшы

һалда бурада бәдән тәрбијәси дәрсләрнә синиф раһбәрләрнә апарыр, бә зән бәдән тәрбијәси дәрсинә башга фәнләр үзә мәшғәләләрә әвәз едилрләр».

1974-чү илин август әјүндә Азәрбајчан КП МК вә Азәрбајчан ССР Назирләр Совети «Республикада бәдән тәрбијәси вә идманын вәзијјәти вә ону даһа да инкишаф етдирмәк тәдбирләрнә һаггында» кениш вә чоһ әмәли әһәмийәтә малик олан гәрар гәбул етдиләр. Һәмин гәрарда мәктәблиләрнә физики тәрбијәсинин инкишаф етдирилмәси илә әлағадар халг маарифи органларынын да гаршысында чоһ чидди вәзифәләр гојулмушдур.

Јерли маариф органлары партија вә дөвләтин гәрарларына, еләчә дә Маариф Назирлијинин көстәришләринә әсасланараг сон илләр үмүмтәһсил мәктәбләриндә шакирдләрнә физики тәрбијәсинин јакшылашдырылмасы, мәктәблиләрнә күтләви саглалмыг вә идман тәдбирләринә чәлб едилмәси, ӘМҖ нишанчыларынын вә дәрәәли идманчыларын һазырланмасы, бәдән тәрбијәси мүәллимләрнәтин ихтисасларынын артырылмасы, тәдрис-идман базасынын мөһкәмләндирилмәси сәһәсиндә мүәјјән мүвәффәгҗитләр әлдә етмишләр. Бу ишдә Бакы шәһәрнәтин Шаумјан, Нәриманов, Нәсим районлары, Сумгајыт вә Кировабад шәһәрләрнә вә еләчә дә Губа, Газах, Фүзули, Загәтала вә с. кими район педагогик коллективләрнәтин көрдүјү ишләр хүсусилә диггәтәләјиг олмушдур.

Үмүмтәһсил мәктәпләриндә 3234-ә гәдәр бәдән тәрбијәси коллективн җарадылмышдыр. IV-X синифләр үз-рә 976,8 мин нәфәр шакирд бәдән тәрбијәси дәрсләриндә иштирак едирләр. Кетдикчә даһа чох мәктәбләр синифдәкәнар бәдән тәрбијәси вә сағламлашдырычы тәдбирләрә чәлб слунурлар. Мәктәбләрдә бүтүн ил боју фәалијәт кәстәрән идман дәр-нәкләринин, сағламлыг тибби груп-ларын вә истираһәт-идман дүшәр-кәләринин сају артырылыр. Ша-кирдләрин бәдән тәрбијәсинә, ид-ман җарышларына вә турист кәзин-тиләринә күтләви сурәтдә чәлб едилмәси сәһәсиндә планлы тәд-бирләр һәјата кечирилир. Бүтүн бу чохсаһәли тәдбирләрин мәркәзиндә бәдән тәрбијәси дәрсләри вә мүәл-лим дурур.

Республиканын рајон вә шәһәр мәктәпләриндә өз пешәсини севән, билијини, бачарығыны артырмаға сәј кәстәрән, дәрсләр габагчадан һазырлашан вә тәлимин еффектли-јини јүксәлтмәк үчүн һәмишә ахта-рышлар едән бәдән тәрбијәси мүәл-лимләринин сају илдән-илә артыр. Г. Сәфаров, А. Чәбијев, В. Сорокин, J. Павлов, Һ. Лазымов, Ә. Мәмәдов, J. Аганезова, Б. Әләкбарова, Б. Сә-фаров, С. Маһмудов, С. Әһмәдов, X. Зүлфугаров, С. Ибраһимов, И. Әлп-јев кими бәдән тәрбијәси мүәл-лимләри өз кәржин әмәкләри илә республикамызда шәһрәт газан-мышлар. Бу габагчыл бәдән тәрби-јәси мүәллимләри өзләринә вә ша-кирдләринә гаршы тәләбкар олмағ-ла јанашы, дәрсләрини мүәсир тә-ләбләр сәвијәсиндә гурмаға, тә-лимин әлвериши үсулларындан истифадә етмәклә һәр бир бәд-ән тәрбијәси мәшғәләсинин да-һа сәмәрәли кечирилмәсинә, шакирдләрдә лазымы һәрәкәт кеј-фијәтләри јарадылмасына даим сәј вә мараг кәстәрирләр. Әксәр һалда адларыны чәкдијимиз мүәл-лимләрин јетиширмәләри мәктәби физики чәһәттән камил инсанлар кими битирир, һәјәтда, һәр чүр-әкә, истеһсалат сәһәсиндә, тәһсил-дә вә Вәтәнн мүдафәсинә һазыр-

лыгда өзләрини даһа габилитәт-ли вәтәндашлар кими кәстәрирләр. Мәсәлән, Загатала рајонундакы Та-ла I нөмрәли орта мәктәбин бәдән тәрбијәси мүәллими Нәхим Әлиевин әмксәвәрлији, өз пешәсинә олан мәнәббәти вә шакирдләрин физики тәрбијәси сәһәсиндә газандығы му-вәфғәҗгәтләр республикамызда чохларына мәлумдуру.

Бөјүк Вәтән муһарибәсинин шә-рәфли ветеранларындан олан бу мү-әллим, үзүн илләрди ки, кәнч нәс-лин сағламлығы наминә јорулмадан фәалијәт кәстәрир. Мәктәбдә бәдән тәрбијәси вә идман тәдбирләринин күтләвилији үчүн бүтүн вәситә вә имканлардан истифадә едир, тәшә-бүс јолу илә тәдрис-идман базасы-нын кенишләндирилмәсинә сәј кәстәрир, тәчрүбәсиз олан һәм-карларына һәмишә нүмунә олур вә рајонда бүтүн бәдән тәрбијәси мүәллимләринә методик көмәк кәс-тәрир.

Анчаг, чох тәәсүф һисси илә гејд етмәлијик ки, бу чүр габагчыл бәд-ән тәрбијәси мүәллимләриниз һәлә аздыр.

Республиканын үмүмтәһсил мәк-тәпләриндә бәдән тәрбијәси тәли-мини јахшылашдырмаға, онун сәмә-рәсини артырмаға, дәрсләрини мүә-сир тәләбләр сәвијәсиндә гурма-ға сәј кәстәрмәјән мүәллимләрдә ра-ст кәлирик. Бәзән бәдән тәрбијә-си дәрсиндә мәшғәләләр чансыгычы кечир. Бу, шакирдләрин бәдән тәр-бијәси вә идмана марағынын азал-масына сәбәб олур.

Һазырда республиканын үмүм-тәһсил мәктәпләриндә бәдән тәрби-јәси мүәллимләринә олан тәләбат демәк олар ки, өдәнилмәк үзрәдир. Инди республиканын мәктәпләриндә 4 миндән јухары бәдән тәрбијәси мүәллими ишләјир ки, булардан 3,8 мин нәфәри али вә ја орта ихти-сәс тәһсилнә маликдирләр. Рес-публикада мүәллимләри тәкмилләш-дирмә институтлары вә ајры-ајры рајон (шәһәр) методкабинәләри бә-дән тәрбијәси мүәллимләринин их-тисәсләринин артырылмасы сәһә-синдә мүәјјән ишләр көрүрләр.

Доггузунчу бешиллијин ахырын-чы дөрд илиндә республиканын шә-һәр вә рајонларында 106-ја гәдәр јени типли мәктәб биналары тики-лб истифадәјә верилмишдир ки, буларын һәмисы эсәслә идман са-лонларына маликдир. Хүсуси тә-шәббүс јолу илә һазырланмыш ком-плекс идман мејданчаларынын са-јы кејли артымшдыр. Бу сәһәдә Фү-зули рајонунун үмүмтәһсил мәктәб-ләриндә көрүлүмүш ишләр хүсусилә дигтәтәләјиг олмушдуру.

Рајонун 50-јә гәдәр үмүмтәһсил мәктәбиндә мүәллим вә шакирд коллективләринин, валидәјнләрин вә бүтүн ичтимаијәтин көмәји, ра-јон партија, комсомол, совет тәш-килатларынын јардымы вә ишә дүзкүн рәһбәрлији сәјәсиндә эсәс-ли шәкилдә комплекс идман меј-данчалары һазырланыб шакирдләр-ин истифадәсинә верилмишдир. Бу тәшәббүскар јолдашлар буну-ла кифәјәтләнмәк истәмирләр. Он-лар инди бүтүн мәктәбләрин ид-ман салонлары, сојунуб-кејинмә, јујунма отағлары вә үзкүчүлүк һо-вузлары олмасы үчүн јоллар ахта-рыр вә мүәјјән ишләр көрүрләр.

Фүзули рајонунун бу тәшәббүсү 1974-чү илин јанвар ајында Азәр-бајҗан ССР Маариф Назирлијин-нин Коллектија ичләсиндә мүзакир-ә едилди, бу габагчыл ишин бү-түн рајонларда јайылмасы үчүн гәрар җәбул олунду. Әввәлләр бу тәшәббүсә гошуларак аз-чох иш көрүлдү. Лаким Имишли, Жданов, Салҗан, Сабирабад, Губадлы, Чәб-рајыл, Ағдам, Ағчабәди вә с. кими рајонларда коллектијанын гәрарла-рыны јеринә јетирмәк сәһәсиндә демәк олар ки, һеч бир иш көрүл-мәмишдир. Јох, биз бунула арха-јынлаша билмәрик! Мәктәбләри-миздә тәдрис-идман базасынын мөһкәмләндирилмәси сәһәсиндә һәлә чох иш көрмәлијик. Бу иш үчүн биринчи нөвбәдә, РХМШ му-дирләри вә мәктәб рәһбәрләри чид-ди дүшүмәлијидирләр. Тәәсүф һис-си илә гејд етмәк лазымдыр ки, Јардымы, Лерик, Хачмаз, Гусар, Балакән, Зәрдаб, Лачын, Ағсу, Ағ-

даш вә даһа бир сыра рајонларын үмүмтәһсил мәктәпләриндә тәдрис-идман базасы күнүн тәләбләри сә-вијәсиндән чох-чох ашағыдыр. Бу вәзијәтин арадан галдырылмасы үчүн РХМШ-дә конкрет тәдбирләр планы һазырлајыб тәчили олараг һәјәтә кечирмәлишдир.

Мәлумдуру ки, ССРИ Маариф Назирлијинин хүсуси әмри илә 1975-чи илин сентјабр ајындан бү-түн үмүмтәһсил мәктәпләриндә бәдән тәрбијәси јендән тәкмил-ләшдирилмиш програм эәсиндә тәдрис едилмәјә башланмышдыр.

Тәкмилләшдирилмиш програм индијә гәдәр мөвчуд олан програм-лардан фәрғли олан бир сыра эәс-слы үстүнлүкләрә маликдир:

а) програм тәләб едир ки, мәк-тәбләр бәдән тәрбијәсинин тәдри-си процесиндә «Әмәјә вә ССРИ-нин мүдафәсинә һазырам» Үмүмитти-фаг бәдән тәрбијәси комплексинин норма вә тәләбләрини јеринә јетир-мәјә һазырланмыш олсунлар;

б) јени програмда һәрәкәт дина-микасынын јаша, чинсә вә шакирд-ләрин физики инкишафна даһа ујғун шәкилдә верилмәсилә јана-шы, һәм дә шакирдләрдә мүсбәт һәрәкәт кејфијәтләринин (гүввәт, дөүмүлүдүк, сүрәт, чевиклик вә с. кими) јарадылмасына да бөјүк әһәмијәт верилмишдир; програм-ын һәр бир бөлмәсиндә «Һәрәкәт кејфијәтләринин инкишафы үчүн» хүсуси јарым бөлмәнин верил-мәси тәсадүфи дејилдир; програмда тәлимин шүүрлу мәнмәсә-дилмәсини тәмин едәчәк «Нәзәри мәлуматлар» бөлмәсинин даһа мазмунлу вә кениш шәкилдә верил-мәси бәдән тәрбијәсинин елми нәзә-ри эәсләр үзрә өјрәдилмәсинә зәмин јарадыр. Бу бахымдан нәзә-ри мәлуматларын верилмәсинә програмда ајрыча вахт ајрылмасы бөјүк әмәли әһәмијәт кәсб едир.

Бу, бәдән тәрбијәсинин сәмәрә-сини јүксәлтмәклә бәрәбәр, бәдән тәрбијәси мүәллимләринин өз үзәр-ләриндә даһа сәјлә чалышмалары-на, онларын елми-тәдғигат ишләр-инә сәј кәстәрмәләринә, физики

һәрәкәтләре елми бахымдан эһәмкјјәт вермәјә эемин јарадыр.

Программа крос һазырлығы, марш-јүрүшү, манеәләрин кечилмәси кими һәрәкәт нөвләринә үстүнлүк верилмәс дә дөврүмүзүн тәләбләри бахымындан чох эһәмкјјәтлидир. Тәләб бундан ибарәтдир ки, үмүмтәһсил мәктәбләрини битирән һәр бир мүдавим кәләчәк мүрәккәб һәјәт һадисәләринә, һәјәти чәтинликләре, истеһсалата, Доғма Вәтәнимизин мүдафиәсинә һазыр олсунлар.

Тәкмилләшдирилмиш программа «Күләш», «Бәдин гимнастика» кими бөлмәләрин даһил едилмәси мәктәбдә бәдән тәрбијәсинин эһәмкјјәтинин даһа да јүксәлтмишидир. Чүнки күләш васитәсилә оғланларда күчлүлүк, чевиклик, мәтинлик вә ирадәлилик кими, бәдин гимнастика васитәсилә гызларда һәрәкәт инчәлиги, бәдән көзәллиги вә јүксәк эстетик һиссләр тәрбијә едиб мөһкәмләтмәк мүмкүндүр.

Эһәмкјјәтлн бурасыдыр ки, бүтүн бу дедијимиз кејфијәтләрин јарадылмасыны тәмин едәчәк һәрәкәт нөвләри дүшүнүлүмш шәкилдә програма даһил едилмишидир.

Бәдән тәрбијәсини мүәллимләринин вәзифәсини, програмын бүтүн материалларыны бачарыг вә сәјлә мәктәблнләрә мәннмсәтмәк, онларда коммунизм гуручуларына хас олан эһил кејфијәтләр јаранмасыны тәмин етмәкдән ибарәтдир.

Лакин унутмаг олмаз ки, тәкмилләшдирилмиш программа кечилмәс мәктәбләрдә мадин базанын да эәсәли шәкилдә тәкмилләшдирилмәсини, тәдрис аваданлыгларынын олмасыны тәләб едир. Тәәсүф ки, бу сәһәдә нөгәсанларымыз чохдур. Мөвчүд олан әксәр идман салонларындан сәмәрәли истифадә едилмир. Салонлар лазымы идман аваданлыглары илә тәһниз едилмәлидир. Бир чох шәһәр вә рајонларда идман салонлары санитария тәләбләринә ујгун шәкилдә сахланылмыр, онлар чох вахт тозлу, сојув вә рүтүбатли олар. Мәсәлән, Сумгајят кими бөјүк вә тәмиз бир

шәһәрдә идман салонларынын чох тозлу, натәмиз сахланылмасы тәәччүб доғурур.

Тәкмилләшдирилмиш программа кечилмәси илә әләгәдәр олараг мәктәбләрдә ачыг идман мејданчаларынын даһа јахшы вәзијәттә һазырланмасы тәләб олунур. Тәәсүф ки, бир чох рајонларда, хусусән кәнд мәктәбләриндә ачыг идман мејданчалары башдансовлә дүзәлдилмиш вә програмын тәләбләринә чаваб вермир! Хачмазын, Гусарын, Балакәнин, Губадлынын, Лачынны, Сабирәбадын вә бир чох башга рајонларын кәнд мәктәбләриндә вәзијәт бәләдир. Нәдәнсә тәшәббүс јолу илә мадди базанын мөһкәмләндирилмәсинә чан јандыран мәктәбләр һәлә азлыг тәшкил едир. Бу ишдә шакирдләрин, мүәллимләрин, валидәләрин вә һами тәшкилатларын гүввәсиндән лазымыча истифадә едилмир.

Тәкмилләшдирилмиш програмын һәјәта кеңирилмәс үчүн республикада мүәјјән ишләр көрүлмүшдүр. Азәрбајчан Мәркәзи Мүәллимләри Тәкмилләшдирмә институту 1975-чи илин мај ајында Бакы шәһәриндә 3 күнлүк тәлимәти семинар кеңирмиш вә бурада 150-јә гәдәр мүһазирәчи тәлимәтландырылыб рајон вә шәһәрләре көндәрилмишидир. Ијул ајында исә республиканын бүтүн шәһәр вә рајонларында бәдән тәрбијәси мүәллимләри үчүн 10 күнлүк тәлимәти курслар тәшкил едилмишидир ки, һәммин курсларда 3 минә јахын мүәллим јени програмын мөгсәд вә вәзифәләри илә таныш олмаға имкан тапа билмишләр.

IV—VIII синифләр үчүн програм «Азәрбајчан мәктәби» журналында дәрч едилмиш, IV—X синифләр үчүн исә китабча шәклиндә һазырланмышидир.

Гејд етмәк лазымдыр ки, бәдән тәрбијәсиндән тәкмилләшдирилмиш программа кечилмәси илә әләгәдәр олараг вәзифә вә гајғыларымыз даһа да артмышидир.

Мәктәблеләрдә мүсәбт һәрәкәт вә иради кејфијәтләрин тәрбијә едилиб јарадылмасы үчүн програ-

ма бир сыра елә материаллар даһил едилмишидир ки, буналарын тәдрис тамамилә јени шәраит, јени аваданлыг вә јени тәлим үсуллары тәләб едир. Одур ки, бүтүн маариф органлары вә мәктәб рәһбәрләри програмын тәдриси илә бағы олан һәр чүр аваданлыгларын әлдә едилмәси вә мүәллимләрин истифадәсинә верилмәси үчүн мөвчүд олан бүтүн имканлардан истифадә етмәгә борчлүдулар. Бәдән тәрбијәси мүәллимләринә хусуси гајғы илә јанашмылы, онларын истәк вә ирәдәләрини ешитмәли вә бағачыларын иш тәчрүбәсинин өјрәнилиб јайылмасына чидди эһәмкјјәт верилмәлидир.

Чалышмаг лазымдыр ки, физики һәрәкәтләрин елми-нәзәри чәһәтдән дүзкүн тәдриси үчүн мүәллимләр даим өз ихтисас билкләрини вә мүәллимлик габилијәтләрини артырсын, өз үзәрләриндә чалышмаға имкан тапсынлар, бу сәһәдә елми-тәдғигат ишләринә мараг вә истиғамәт күчләндирилсин.

«Моладавја ССР-ин үмүмтәһсил мәктәбләриндә Умумиттифаг ЭМҺ комплексинин һәјәта кеңирилмәси сәһәсиндә јол верилмиш чидди нөгәсанлар һагғында» ССРИ Маариф Назирлијинин Коллекија гәрарында (1975-чи ил, 13 ијун тарихли, 19/1 №-ли) бүтүн мүттәғир республикаларын халг маарифи органларындан тәләб едилир ки, јахын илләрдә шакирдләрин физики һазырлығы елә бир сәвијәјә галдырылсын ки, мәктәби битирән һәр бир мүдавим ЭМҺ комплексинин тәләбләрини өдәмәјә һазыр олсун.

Умумијәтлә көтүрүлдүкдә, республикамызда бу сәһәдә мүәјјән ишләр көрүлмүшдүр. Мәсәлән, тәкчә 1974-чү илдә 209 мин мәктәбли ЭМҺ комплексинин нормаларыны там шәкилдә өдәмишидир ки, буналардан 14 мин нәфәри гызыл нишана лајиг нәтичәләр әлдә етмишләр. Лакин, етираф етмәк лазымдыр ки, бу сәһәдә һәлә нөгәсанларымыз вә көрүләчәк ишләримиз чохдур.

Бәдән тәрбијәсиндән тәкмилләшдирилмиш програм мәһз елә тартиб едилмишидир ки, мәктәблеләр бәдән тәрбијәси дәрсләриндә «Эмәјә вә ССРИ-нин мүдафиәсинә һазырам» комплексинин норма вә тәләбләрини јеринә јетрмәјә һазырлаша билсинлар. Одур ки, бүтүн мәктәбләрдә илк нөвләдә бәдән тәрбијәсинин тәдрисини јүксәлтмәли вә бунунала јанашы, шакирдләрин синифдәкәнар вә мәктәбдән-харич сағламлыг ишләрини күнүн тәләбләри сәвијәсинә галдырмаг лазымдыр.

Партија биздән бәдән тәрбијәсинин күтләвилијәнә наил олмағы даим тәләб едир. Бу иш үчүн ән әлверишли васигә јенә дә үмүмтәһсил мәктәбләриндә һәјәта кеңирилән бәдән тәрбијәси дәрсләри һесаб олунур. Бүтүн халг маарифи органларынын вәзифәси бу дәрсләрин мүасир тәләбләр сәвијәсиндә гурулулб апарылмасына наил олмагдан ибарәт олмалыдыр. Бахын, М. И. Калинин үмүмтәһсил мәктәбләриндә бәдән тәрбијәсинин тәдрисинә нә дәрәчәдә јүксәк гијмәт вермишидир. О, кестәрирди ки, бәдән тәрбијәси дәрсләри дә рус дили вә ријазиијәт гәдәр ваңиб вә эһәмкјјәтлидир. Бүтөвлүкдә исә тәлим-тәрбијә просесиндә бунун эһәмкјјәти даһа бөјүкдүр.

Көркәмли педагогун бу фикрини һәјәт артыг сүбута јетирмишидир. Биз бу күн ачыг һисс едикр ки, шакирдләрин физики тәрбијәсини јахшы гурулан мәктәбләримиздә тәлим-тәрбијәнин үмуми сәвијәсинә јүксәкдир.

Бир чох алимләрин апардылары тәдғигат ишләри исә сүбүт етмишидир ки, бәдән тәрбијәси илә јахшы әһәтә олунумш, физики чәһәтдән мөһкәм олан мәктәблеләр тәлимдә даһа јахшы кестәричиләрә малик олурлар.

Мәктәб директорлары, тәлим-тәрбијә ишләри үзрә директор муәввинләри вә методистләр бәдән тәрбијәсинин елми-методик чәһәтдән дүзкүн гурулулб тәдрис едилмәсиндә мүәллимләрә јахындан көмәк

етмәли вә оныларын ишләринә ардычылы назарәти тәмин етмәлидирләр. Республикамызда өз әмәкссәврәликләри илә һәрмәт газаныш Н. Рәһимов (Бақы), Н. Әлиев (Загатала), А. Самәдов (Фүзули), И. Салманов (Нахчыван шәһәри), Ә. Мәммәдов (Жданов) вә с. кими оныларла габагчылы бәдән тәрбијәси мұәллимләринин әлверишли иш үсуллары кениш шәкилдә өјрәнилиб јайылмалыдыр.

Һазырада республиканын 30-а гәдәр шәһәр вә рајонунда халг маарифи шөбәләриндә бәдән тәрбијәси үзрә шататлы инспектор вә методист ишләјир. Методист вә инспекторлар бәдән тәрбијәсин дәрсләринин елми әсасда гурулмасында синифдәнхарич вә мәктәбдәнкәнар тәдбирләрин тәшкили вә кечирилмәсиндә вә санр методик ишләрин һәјата кечирилмәсиндә фәни мұәллимләринә јахындан көмәк кәстәрмәлидирләр.

Үмүмтәһсил мәктәбләриндә шакирдләрин һәким мұәјинәсиндән кечирилмәсинә диггәт даһа да артырылмалы, бу иш бүтүн шәһәр вә рајонларда лазымынча тәшкил едилмәлидир.

Үмүмтәһсил мәктәбләриндә шакирдләрин физики тәрбијәсинин күнүн тәләбләри сәвијјәсинә галдырмагда Маариф Назирлијинин физики тәрбијә шөбәсинин үзәринә чох мұһүм вәзифәләр дүшүр.

Физики тәрбијә шөбәси анчак бир сыра идман јарышларынын тәшкил едилмәси илә ишини битмиш һесаб едир, һалбуки, шөбә бәдән тәрбијәси вә идман сәһәсиндә педагожи-методик ишләрин саһман салынмасында даһа јахындан иштирак етмәлидир.

Шөбәнин ишчиләринин үмүмтәһсил мәктәбләрилә әлагаләри даһа да кенишләндирилмәли, онылар габагчылы иш тәчүрбәсинин өјрәнилиб үмүмиләшдирилмәсиндә вә јайылмасында фәаллыг кәстәрмәлидирләр. Унутмаг олмәз ки, сон бир нечә ил әрзиндә Азәрбајчан Дөвләт Бәдән Тәрбијәси Институтуну вә бир сыра педагожи техникумлары бәдән тәрбијәси ихтисасы үзрә

битирәләрин үмуми һазырлыг сәвијјәләри чох ашағы олмушдур. Мұәллимләрин ихтисасларынын артырылмасы рајон методкабинетләри вә Мұәллимләри Тәкмилләшдирмә Институтларынын диггәт мәркәзиндә олмалыдыр. Азәрбајчан Мәркәзи Мұәллимләри Тәкмилләшдирмә институту тәкчә 1975-чи илдә 2486 нәфәр бәдән тәрбијәси мұәллиминин узун вә гыса мүддәтли курслардан кечирмиш, бир чох мұтәәссисин тәлиматландырылмасыны тәшкил етмишдир. Тәәссүф ки, галан МТИ-ләр вә методкабинетләр бу сәһдә лазымы фәалијјәт кәстәрмирләр.

Ушаг идман мәктәбләринин үзәринә ихтисаслы идманчылар һазырланмасында чох мұһүм вәзифәләр дүшүр.

Ушаг идман мәктәбләриндә һалһазырда 30 минә јахын мәктәбли мәшгул олур. Бу идманчыларын арасында үмидверичиләри аз дејил, Оныларла мұнтәзәм мәшгул олмаг, идман усталыгларыны артырмаг лазымдыр.

Ики ил әввәл ушаг идман мәктәбләри шакирдләриндән 6409 нәфәри дәрәчәли идманчы һесаб едилди ки, онылардан 210 нәфәри I, 1193 нәфәри исе II дәрәчә газана билмишләр. Онылардан 2 нәфәри идман ұстасы, 34 нәфәри исе усталыга намызд нормасыны јеринә јетирмишләр. Әлбәттә, мұвәфәғијјәтләрин сајыны артырмаг, идманын мұхтәлиф сәһәләриндә ән габагчылы јерләри тутмаға чәһд етмәк ушаг идман мәктәбләри коллективләринин борчудур.

Өтән ил ССРИ Маариф Назирлијинин тәшкил етдији ушаг идман мәктәбләри арасындакы јарышда республикамыздан кетмиш ушаг идманы нұмајәндәләриндән шаһматчылар I јери, сәрбәст күләшчиләр III јери тутмушлар. Чалышмаг лазымдыр ки, дијәр командалар да јарышларда габагчылар сырасында олсунылар.

Азәрбајчан партија фәалларынын республика мұшавирәсиндә һ. Әлиев јолдаш республикада фәалијјәт кәстәрән ушаг ид-

ман мәктәбләринин јарытмаз ишини дә чидди тәнгид етмишдир.

Доғрудан да һазырада мөвчуд олан 61 ушаг Идман мәктәбинин кәмијјәти мұгабилиндә биз оныларда лазымы нәтичә ала билмирик. Чүнки бурада да кадрларыг сечилмәси вә јерләшдирилмәси ишиндә чидди нөгсанларымыз вардыр. Биз һәлә Ушаг Идман мәктәбләри директорларыны, идман нөвләри үзрә мәшгилчәри сечиб јерләшдирмәк ишини јахшы тәшкил едә билмәмишдик. Бу ишдә РХМШ мүдирләринин тәгсири даһа бөјүкдур. Онылар унутдулар ки, мәшгиллик лешәси дә әсил мұәллимлик дир вә тәлим-тәрбијә ишинә хидмәт едир. Бир чох РХМШ мүдир орта мәктәби битирмиш кәччләри УИМ-ләрә мәшгич тәјин едиләр. Бу, гәтијјәт јарамәз. Ушаг Идман Мәктәбләринин фәалијјәтиндә бәшлыча кәсир чәһәтләрдән бириси дә ондан ибарәтдир ки, бу мәктәбләр рајонда олан үмүмтәһсил мәктәбләринә методик көмәклик вә назәрәт кәстәрмирләр, ајры-ајры гурулларда тәлим-мәшг ишләри елми әсәсләр үзрә гурулувар, нәтичәдә исе һазырлыгы идманчылар јетишдирә билмириләр. Бунун да әсәс сәбәбләриндән бири ондан ибарәтдир ки, УИМ-ләрин ишинә мәркәздән лазыми нәзәрәт вә көмәклик јохдур. Бу ишдә Республика Ушаг Идман Мәктәбинин нөгсанлары бөјүкдур вә он-

ларын үзәринә мәс'ул вәзифәләр дүшүр.

Истәр үмүмтәһсил, истәрсә дә ушаг идман мәктәбләриндә, мәктәбдәнкәнар тәдбирләрә рәһбәрлик вә ирәчычылыг ишләри елми-методик әсасда тәшкил едилмәлидир. Бәдән тәрбијәсинин тәдрисинә истигамәт вә көмәклик кәстәрәчәк методик әдәбијјәтләра олан бөјүк еһтијажын өдәнилмәси ишиндә дә мұәјјән дөнүш јарадылмалыдыр.

Мәктәбиләрин һәр чүр тәдрисидман аваданлыглары илә тәмин олунмасына маариф назирлијинин тәһизат идарәси һәмишә гәјгы илә јанашмалыдыр. Бу ишлә јахындан мәшгул олуб, мәктәбләримизин бәдән тәрбијәсин аваданлыглары, мұәсир техники-тәлим васитәләри илә тәһиз едилмәси ишини брдәфәлик гәјдәја салмалыјыг.

Унутмаг олмәз ки, өлкәмиздә сағламлығын вә идман һәрәкәтанын бүнөврәси олан бәдән тәрбијәсинин тәдрисини күнүн тәләбләри сәвијјәсинә галдырмадан әмәјә, һәјата, мұәсир истеһсалата вә Вәтәни мұдәфие ишләринә һәр-тәрәпли һазыр олаң нәсил јетишдирилмәси мәсәләсини лазымынча һәлл едә билмәрик. Умидварыг ки, «Мәктәбдә бәдән тәрбијәси» мәчмүәси бу мұһүм вәзифәнин јеринә јетирилмәсиндә бәшлыча рол ойнагачдыр. Биз она уеурлу јол арзулајырыг.